

Отака історія... Вивчити не зайве

Антоніна Марків

Антоніна Марків ("Сорока").

Трагедія цієї березнівчанки, як і сотень тисяч інших, лише в тому, що вони були українцями. Сталінський режим сплюндрував їх молодість, забрав здоров'я, а в багатьох і життя. А як багато користі могло бути народу від цих людей, яким прекрасним було б життя, якби не по-невірялися вони по тюрмах, а будували щасливу свою Україну.

Антоніна Марків в роки війни працювала у шпиталі в Тинному, виконувала завдання як розвідниця УПА (мала псевдо "Сорока"). Її племінниця Нонна Марковець пригадувала: "Шпиталь справив на тітку гнітюче враження:

ла тітонька повернутись в Україну і в 1960 р. повернулася. Раділа запаху яблук та зелені, казала: "Пахне Україною". І за кілька місяців, на жаль, померла. Пам'ятаймо.

Сім'я Степаненків

До Вашої уваги-підбірка світлин з родинного альбому Степаненко (в дівочтві Шнайдер) Раїси Павлівни, яка нині проживає в Зірному. Пані Раїса пригадує, як восени 1947 р. «совіцькі визволителі» відбирали намолочене зерно у їхньої багатодітної родини, виселяли 5 дітей з хати, найменшій сестричці тоді було лише 8 місяців (цю дитину забрала до себе тітка). В конфіскованій їхній ха-

Христинка Шабатюк

Христинка крайня зліва у "матросці"

Життєві плани та надії, молоді паростки цієї родини, як і сотні тисяч інших родин, були скалічені більшовицькою системою...

На фото 30-х рр. – сім'я Єлизавети Зосюк із Теклівки. Чоловік рано помер і жінка сама виховувала семеро дітей... В роки війни вся сім'я пішла в УПА: доньки, зяті, і навіть неповнолітні. Доля кожного з цієї великої родини склалася трагічно..

Сьогодні хочеться написати про дівчинку у "матросці" – Христинку Шабатюк, яка у пам'яті близьких назавжди залишилась таким підлітком... Вона була донькою старшої доньки Єлизавети. Христинка пішла в УПА 15-літньою, там вона дізналась про смерть батька Олександра Шабатюка (псевдо "Старий") і старшого від неї лише на 3 роки брата Леоніда (псевдо "Люшня")... Працювала в шпиталі с. Тинне (там був вишкіл), виконувала завдання як розвід-

молоденькі повстанці вмирили, бо не було потрібних ліків, не могли робити складні операції. Хотілося кричати від безсилля. Але тітка трималася мужньо, посміхалася-

“Сорока” з подругою (ліворуч)

ся, навіть жартувала з пораненими...В 1945 році тітонька потрапила в засідку і передачі ми носили до НКВД в Березному. Пройшла через всі торттури, а катувати енкаведисти вмiли: ламали кості, заганяли голки під нігті. Вони лютували в Березнівському районі, глумилися над повстанцями, виставляли на площі вбитих, замордованих... З їхніх рук тітонька вийшла зовсім сивою у 30 років. Каторгу відбувала у Воркуті, возила візки в шахті, жінки там виконували роль... коней... Сили втрачала так швидко, що сама розуміла, що не виживе в цьому пеклі...Але слідчий змилювався (вона розповіла йому про долю його зниклого родича) і перевів її на роботу по обслуговуванню залізниці біля Воркути...Розповідала, що охоронці померлих не хоронили, а підкладали під залізничний насип.

Морози були люті, але Антоніні вдалось вижити...Мрія-

Раїса Степаненко (крайня праворуч).

тині на х. Занакот, «совіцька» влада зробила школу, а її маму Шнайдер Уліту «за політику» посадили в 1947 році на 9 років у сибірські табори. Покарання відбувала на Колімі, працювала на лісоповалі, потім було поселення в Іркутській області. Раїса Павлівна розповідала: «Після висилки мами ми ховались в соломі до пізньої осені. Потім сяк-так полатали бабину стареньку хату, яка постійно протікала. Так і жили. Ніхто до хати не приймав дітей «ворога народу», боялись. Було дуже важко. Як вижили, не знаю. Часто батрачили в людей за тарілку супу. Коли мама була на засланні, один з братиків помер від кору в 12 років. Ми писали мамі листи, але цензура перевіряла. Смерть братика мама відчула і здогадалась зі слів між рядками, бо цензор залив клеєм інформацію. Від мами отримували звістки 1-2 рази на рік. Більше не дозволяли... Про табірні роки мама не любила згадувати. Але іноді розповідала, що на допитах і в таборі дуже знущались із жінок: били до напівсмерті, потім відливали водою, голими клали на скло і знов били. Годували гнилою бруквою, заправка в баланді вважалась доброю, коли в ній плавала кропива. Уліта Шнайдер повернулася через 9 років, але конфісковане майно ніхто не повернув. Діти були вже дорослі, а хата розвалювалась. Треба було десь жити. Купили в с. Балашівка стареньку хату, розібрали і перевезли до Зірного. Потроху побудувались. Отака важка наша історія. Пам'ятаймо.

Раїса Степаненко.

Надія Зосюк крайня праворуч

ниця... Коли в 1945 р. в бою загинув її наречений, то Христинку відправили до Львова, порадили вступити до університету, зробили паспорт на ім'я померлої доньки господині. Планували влаштувати до мітрополита Шептицького, але Христинка стверджувала, що не може в такий важкий для України час сидіти в хаті і пішла в загін “Срібного”.

Більше відомостей про неї рідні не мали. І не знають, де її могила... Пізніше була інформація, що березнівський НКВДист любив вихвалитися, що особисто винищив багато бандерівців, а поранену Христинку Шабатюк добив пострілом у скроню. Правда, не знав, що він вбив не Христинку, а її рідну тітку – Надію Зосюк, доля якої склалась не менш трагічно. Її племінниця Нонна Марковець пригадувала: “ В УПА пішли тітонька Надя і її наречений Зосим Черниш, а в 1943 р. Зосим загинув. Надя була машиністкою у відділі УПА, мала псевдоніми “Селянка”, “Мак”. За умов суворої конспірації лише раз бачилася з рідною сестрою, а в 1945 р. змушена була зайти додому, бо не мала чобіт... За декілька днів сестра Анастасія повинна була занести їй чоботи до лісу, але не встигла – рідним передали, що в лісі між Вітковичами та Михаїном був бій і там тітонька Надя, виходячи із оточення, загинула... Вона була в довгому плюшевому жакеті, ноги замотані ганчірками... Її було поранено в руку, поколото багнетами, а потім уже згадуваний енкаведист добив поранену пострілом у чоло”...

Пам'ятаймо...

Наталія ТРОХЛЮК,
директор районного краєзнавчого музею.